

G. Gijssels, R. van de Konijnenburg, L. Van Impe

SPOREN VAN EEN IJZERTIJDNEDERZETTING TE STEVOORT (HASSELT)

Naar aanleiding van de voorbereidende infrastructuurwerken in de K.M.O-zone te Stevoort (Gem. Hasselt) deed één onzer (G.G.) voor rekening van het Labo voor Prehistorie van de K.U.L. in de herfst van 1982 een noodonderzoek op die plaats. Enkele jaren geleden werden er trouwens al mesolithische artefakten en IJzertijdscherven verzameld door de Heer P. Vangeel uit Herk-de-Stad. De vindplaats is gelegen op de linkeroever van de Herk te Stevoort (Hasselt) op een kleine landtong die genepen ligt tussen de vallei van de Herk zelf en een kleine oude met alluvium opgevulde geul (fig. 15). De stratifikatie van deze rug bestaat aan de basis uit fluviaatiele grinden en zanden, gevolgd door eolische dekzanden. Het noordoostelijk gedeelte wordt afgedekt door een zandleemlaag, waarop een fossiele bouwvoor rust. Het is vooral in deze laatste dat de meeste archaeologica, mesolithische artefakten en IJzertijdscherven konden verzameld worden.

Hoewel enkele honderden artefakten konden bijeengebracht worden, is uit het eerste noodonderzoek in de herfst van 1982 gebleken dat hetgeen van de mesolithische bewoning restte zo verstoord was dat een opgraving op grotere schaal nog moeilijk als rendabel kon aanzien worden. De vondst van enkele afvalkuilen, wat paalsporen en interessante stuks aardewerk, waarbij een complete pot van het 'Marne'-type wees er echter op dat de zandlemige rug langs de Herk in de 5^e eeuw v. Chr. opnieuw bewoond geweest was. De aanwezigheid van deze sporen en vondsten, die dan blijkbaar beter waren bewaard dan de heel wat oudere uit het mesolithicum, heeft dan tot een grotere vlakgraving aanleiding gegeven, ook al bleef het risico van een mislukking steeds bestaan. Bij onderlinge afspraak met het Labo voor Prehistorie nam de Nationale Dienst voor Opgravingen het onderzoek over en kon deze het Stadsbestuur van Hasselt, als eigenaar van de K.M.O.-zone, dankbaar motiveren voor de opmaak van een B.T.K.-projekt. In het kader van dit projekt werd er te Stevoort door één onzer (R. vdK.) gewerkt van begin juli tot einde augustus; ruim 3000 m² werden systematisch afgeschaafd.

Wat de mesolithische werktuigen betreft, bestaat de grondstof vooral uit het grijsbruine kwartsiet van het Landenien, afkomstig van de *Steenberg* te Wommersom bij Tienen. Het totaalbeeld van de lithische vondsten valt op door zijn mikrolithisme – o.a. mikroklingen met schuine afknotting, spitsen met schuine afknotting, mikroklingen met afgestompte boord, ongelijkbenige driehoeken, verder nog enkele trapezia – en laat toe, maar dan uitsluitend op

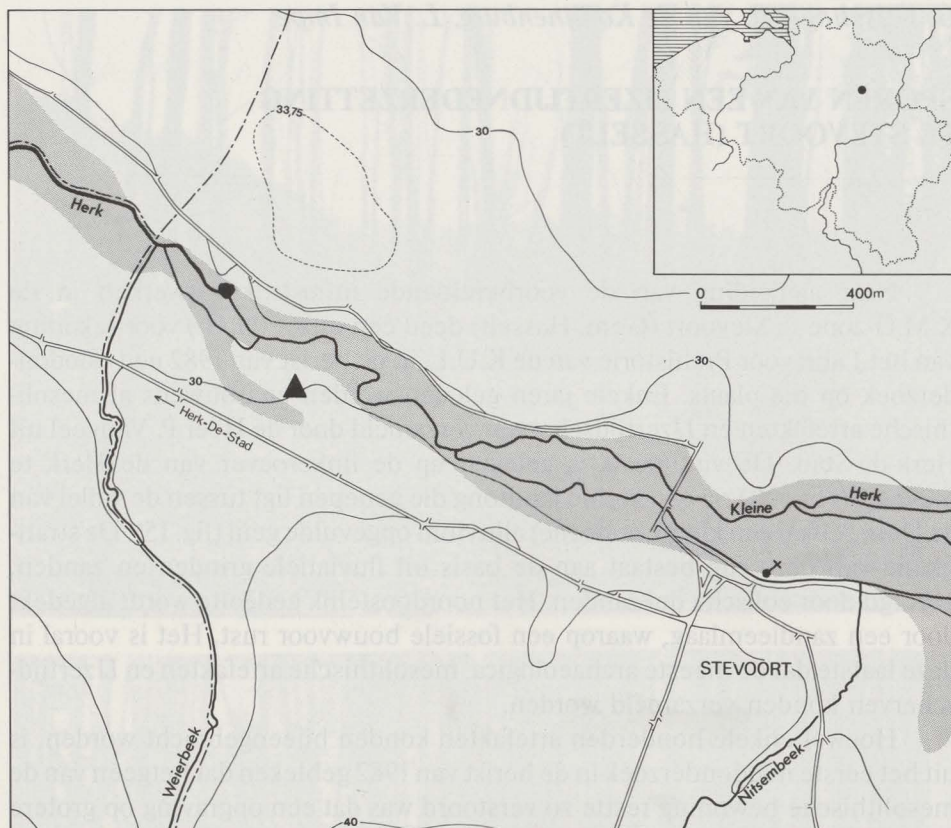

Fig. 15. Situatiekaart.

basis van typologische criteria, de industrie te Stevoort als een Oud-Mesolithicum te definiëren, mogelijk van Boreale ouderdom.

Verspreid over het terrein werden enkele kuilen teruggevonden waarvan er drie vrij veel aardewerkscherven opleverden. Aan de oppervlakte was de vorm van deze kuilen meestal rond tot ovaal, in doorsnede daarentegen eerder cilindrisch; slechts in één geval zagen we een kegelvormige doorsnede. De meeste aardewerkscherven werden echter buiten de kuilen gevonden op de rand van de helling naar de Herk toe. Veelal gaat het om ruwwandige scherven, waarbij heel wat rand- en bodemstukken, van vrij grote voorraadpotten afkomstig. Verder hebben wij nog wat fragmenten van platte schalen en kommen, met steile randpartij en omgeslagen lip. Behalve aan voorgaand aardewerk ontleen de schaarse nederzettingssporen hun relatieve datering aan de aanwezigheid van een compleet urntje, met sferische bodem, korte schouder en hoge trechterhals (fig. 16). Deze zgn. 'Marne'-vorm, zo genoemd omwille van de inspiratie op Noord-Franse voorbeelden, laat een datering toe in de eerste helft van de 5^e eeuw v. Chr. Een fragment van een schaal vergezelde

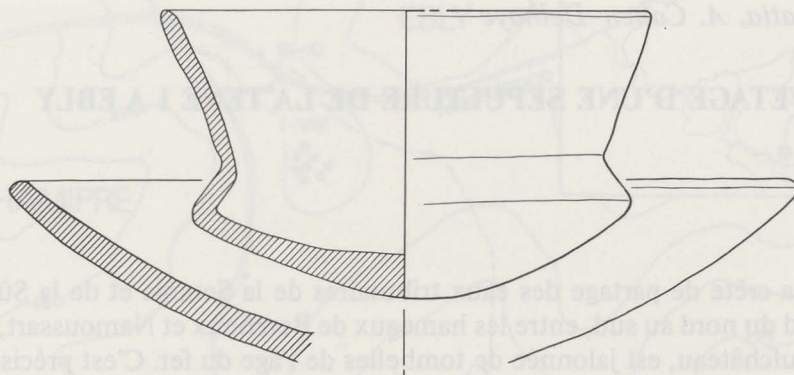

Fig. 16. Urntje in 'Marne'-stijl met schaal. S. 1/3.

deze pot. Behalve de kuilen zijn er ook enkele paalsporen opgetekend, maar deze zijn te weinig in getal om tot de aanwezigheid van woningen of aanverwante bouwsels te kunnen besluiten.

Heel het terrein was tevens doorkerfd met draineringsgrachten en greppeltjes, die meestal in een jonger en zelfs zeer recent verleden werden aangelegd. Enkele greppels, die door alle andere worden oversneden en zich onderscheiden door hun bleekgrijze uitgeloopte vulling zijn ouder en leverden uitsluitend potscherven en 2 fragmenten van platte driehoekige doorboorde 'weefgewichten' op. Hoewel analyse van bodemstalen de mogelijke datering, die door vermelde associatie wordt gesuggereerd, moet bevestigen is het niet uitgesloten dat het gaat om oudere, prehistorische perceelscheidingen. Dit laatste zou trouwens ook de verklaring kunnen geven voor de schaarse aanwezigheid van andere bodemsporen. Zoals de vindplaats op de rand van de vallei ligt, kan erosie zeker één der oorzaken zijn voor de verdwijning van minder diep aangezette sporen, zoals paalkuilen. Een andere verklaring kan zijn dat het hier slechts om een zeer perifeer gedeelte van de nederzetting gaat. Mogelijk moet de kern van het boerenbedrijf uit de IJzertijd verder zuidwaarts worden gezocht, helemaal buiten de vallei ten zuiden van de baan die Herk-de-Stad met Stevoort verbindt. Aan die kant liggen de meeste percelen, zoals dit in Haspengouw wel meer voorkomt, echter onder plantage.